

LÄNSSTYRELSEN
VÄSTRA GÖTALANDS LÄN

Juni 2018

Bevarandeplan för Natura 2000-området *SE0540161 Grimmestorp*

Natura 2000

Natura 2000 är ett ekologiskt nätverk av värdefulla naturområden inom EU. Utpekande av Natura 2000-områden bygger på krav som finns i EU:s fågeldirektiv och art- och habitatdirektiv. Syftet är att hejda utrotning av vilda djur och växter och att hindra att deras livsmiljöer förstörs. Alla medlemsländer ska peka ut områden dels för fåglar som anges i EU:s fågeldirektiv, dels för naturtyper och arter som anges i art- och habitatdirektivet. Genom utpekandet åtar sig länderna att de utpekade värdena i områdena ska bevaras långsiktigt. Natura 2000-nätverket är en av hörnstenarna i EU:s arbete för att bevara biologisk mångfald. I fågeldirektivet och habitatdirektivet listas 170 naturtyper och sammanlagt cirka 900 växt- och djurarter som särskilt värdefulla. 90 av naturtyperna och drygt 100 av djur- och växtarterna i habitatdirektivets bilaga 1 och 2 finns i Sverige. Därtill häckar regelbundet cirka 60 av fågeldirektivets fåglar i vårt land.

Bevarandeplaner

För varje Natura 2000-område ska Länsstyrelsen ta fram en beskrivning. Detta ska göras i särskilda bevarandeplaner eller i en skötselplan om området även är naturreservat. I planen ska det finnas en beskrivning av området med bevarandesyfte, bevarandemål och beskrivningar av de naturtyper och arter som ska bevaras och bidra till gynnsam bevarandestatus. Hot mot Natura 2000-områdets arter och naturtyper, och behov av bevarandeåtgärder, t.ex. skydd eller skötsel, ska beskrivas. Informationen ska underlätta förvaltningen av området och tillståndsprövningar enligt miljöbalken.

Bevarandeplanen ska fastställas av Länsstyrelsen, som även är ytterst ansvarig för att målsättningen med området uppfylls. Bevarandeplanen ska revideras när ny kunskap tillkommer eller när förutsättningar för området ändras. Den ska tas fram och hållas aktuell i dialog med berörda intressenter, och det är värdefullt om den som har ny information kontakter Länsstyrelsen. Bevarandeplanen är inte ett juridiskt bindande dokument. För formell reglering av skydd eller skötsel kan andra beslut behövas, t.ex. skyddsbeslut för naturreservat. Föreskrifter enligt eventuella skyddsbeslut gäller parallellt med den tillståndsplikt som gäller inom Natura 2000.

I bevarandeplanen redovisas gränser, naturtyper och arter enligt bästa tillgängliga kunskap. I de fall där ny kunskap har tillkommit, har Länsstyrelsen för avsikt att föreslå dessa ändringar till regeringen när nästa tillfälle ges. Vid förvaltning och tillståndsprövning utgår man ifrån i verkligheten förekommande naturtyper, varför det är nödvändigt att bevarandeplanen redovisar dessa, även om de inte har hunnit beslutas av regeringen.

Tillståndsplikt och samråd

För att inte skada naturvärden krävs tillstånd för verksamheter eller åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka miljön i ett Natura 2000-område. Det kan även gälla åtgärder utanför Natura 2000-området, om de kan påverka miljön i området. Detta regleras i miljöbalken (7 kap. 27-29 §§). Då det kan vara svårt att avgöra vilka åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka naturvärden behöver man samråda med Länsstyrelsen före genomförandet. Vid skogsbruksåtgärder hålls samråd med Skogsstyrelsen. Mer information finns hos Länsstyrelsen, läs på webben eller kontakta en handläggare.

Kartor

Information om naturtypers utbredning och arter i ett enskilt område går att hitta med hjälp av kartverktyget "Skyddad natur". Det kan nås på Naturvårdsverkets hemsida genom att söka på "kartverktyget skyddad natur". I kartverktyget söker du upp aktuellt område och klickar på namnet för mer information.

LÄNSSTYRELSEN
VÄSTRA GÖTALANDS LÄN

Therese Ericsson

Bevarandeplan för Natura 2000-området SE0540161 Grimmestorp

Kommun: Tidaholm

Områdets totala areal: 106,9 ha

Bevarandeplanen uppdaterad av Länsstyrelsen: 2017-12-29

Bevarandeplanen fastställd av Länsstyrelsen: 2018-06-13

Markägarförhållanden:

Staten

Regeringsbeslut, historik:

SPA: Nej, pSCI: 1998-01-01, SCI: 2005-01-01, SAC: 2011-03-01, regeringsbeslut
M2010/4648/Nm

Naturtyper och arter som ska bevaras i området:

Naturtyper och arter enligt art- och habitatdirektivet samt fågeldirektivet:

3260 - Mindre vattendrag

7140 - Öppna mossar och kärr

7160 - Källor och källkärr

9010 - Taiga

Bevarandesyfte

Det överordnade bevarandesyftet för Natura 2000-nätverket är att bidra till bevarandet av biologisk mångfald genom att bibehålla eller återskapa gynnsam bevarandestatus för de naturtyper och arter som omfattas av EU:s fågeldirektiv eller art- och habitatdirektiv. För det enskilda Natura 2000-området är det överordnade syftet att bevara eller återställa ett gynnsamt tillstånd för de naturtyper eller arter som utgjort grund för utpekandet av området.

Prioriterade bevarandevärden: Att bevara gammal naturskogsartad skog med varierande skogsbestånd. Här finns så väl barrdominerade tall- och granskogar (taiga) som lövdominerade sumpskogar. Prioriterat är även det mindre vattendraget Grimmestorpaån, vilket är ett naturligt meandrande vattendrag som slingrar sig genom området.

Motivering: Grimmestorps skogar har en mycket lång skoglig kontinuitet. Skogen har en rik flora och fauna och är av betydelse för såväl mossor, lavar, svampar och kärlväxter som fåglar och insekter. Grimmestorpaån är ett naturligt vattendrag med mycket goda kvalitéer, såväl

vattenflödet som angränsande strandskogar är opåverkade i området. Här finns fina livsmiljöer för öring och andra vattenlevande arter. Det naturliga vattenflödet skapar också goda förutsättningar för flora och fauna i strandzonen och angränsande skog och våtmark.

Prioriterade åtgärder: Att förhindra att områdets hydrologi påverkas negativt. Skogen ska lämnas för fri utveckling. Vad gäller vattendraget behövs inga åtgärder inom själva området men det är önskvärt att arbeta för att få bort vandringshinder nedströms i Tidan så att vandrande fisk som exempelvis öring kan nyttja de fina livsmiljöerna i ån.

Beskrivning av området

Natura 2000-området Grimmestorp ligger norr om gården Grimmestorp, ca 1,5 mil söder om Tidaholm och ca 2 km nordost om Härja kyrka. Grimmestorpaskogen ligger på de stora isälvsavlagringar som brukar kallas Härjaterrassen. Isälvsavlagringarna är delvis sönderbrutna av dödisgropar och åsryggar med mycket branta sluttningar. Höjdskillnaden i området är ca 30 meter. Den starkt kuperade terrängen gör området mycket varierat. Huvuddelen av området har lång kontinuitet som barrskog av god bonitet. De södervända sluttningarna och åskränen domineras av tallskog. Dalbottnarna och delvis nordsluttningarna domineras av granskog. Ett påfallande stort inslag av betesgynnade växter som slättergubbe, vårbrodd, smultron, gökärt, gråfibbla, blåsuga, knägräs, stagg med flera förekommer i området. På några sluttningar är vegetationen gräsdominerad med krävande arter som vispstarr och blåsippa. För trakten sällsynta växter som ryl och kransrams finns och på gamla lövträd kan lunglaven påträffas. Knärot, grönpyrola och linnea är vanliga i området men även ögonpyrola och granbräken kan hittas.

Den meandrande Grimmestorpaån genomkorsar området i en brant dalgång. Sidodalgångar med små bäckar ansluter till ån. Lövskog med främst björk, al och hägg finns längs ån samt inslag av enstaka träd av lönn, asp och ek. Anmärkningsvärt är förekomsten av gråal, som dominerar helt på flera ställen längs ån. Särskilt i områdets nordvästra hörn finns en välutvecklad gråalskog. I fältskiktet längs ån finns bland annat strutbräken, stinksyska, lundbräken, kärrfibbla, missne och lundelm. I dalgångarna finns delar med källor, kärr och sumpskogar. Öster om ån finns ett våtmarkskomplex med bäckmiljöer, glest lövträdklädda myrar och granskogsklädda öar. Våtmarkskomplexet är till stor del opåverkat av människan, men vissa delar bär spår från tidigare odling. Förekomsten av död björk- och alved är mycket rik och där finns mycket spår efter hackspettar samt en rik vedsvampflora. I blöta och källpåverkade delar finns en rik mossflora med bland annat dunmossa (rödlistad), stor bräkenmossa, kranshakmossa, hasselmossa och rosettmossa. Flera av de förekommande mossorna indikerar ett näringsrikt tillstånd, andra att det finns viss basmineralpåverkan i marken. Rosettmossan trivs på solöppna platser vilket det kan ha funnits gott om i en betad skog. Längs små naturliga skogsbäckar finns även källarv, bäckbräsa och tallört. Svampfloran i hela området är rik och så många som 170 arter har hittats under en inventering i området. Häckfågelfaunan är typisk för barrskog med intressantare arter som spillkråka, gårdsmyg, järpe och sparvuggla och i lövskogen finns arter som stjärtmes, gröngöling och grönsångare.

Skogen är olikåldrig och spontant uppkommen med en genomsnittsålder på ca 140 år. Skogen ligger historiskt sett på gammal utmark som hört till Herrgården Grimmestorp och den har därmed undgått 1800-talets skiftesreform. Det är därför en förhållandevis stor och representativ äldre bondeskog där stora delar av skogen har betats kontinuerligt till minst 1950-talet. Det finns fortfarande tecken och strukturer kvar som visar på att skogen betats. Exempel på det är att det finns några öppna gläntor kvar, men även att den tidigare betydligt mer omfattande luckstrukturen syns genom den fläckvis likåldriga åldersfördelningen av träden. Det som tidigare varit luckor har växt igen med träd, men eftersom träden där kommit upp ungefär samtidigt och betydligt senare än omkringstående träd, så kan man spåra tidigare luckor. Andra tecken i området som visar på att det tidigare varit öppnare är att det finns flera spärrgreniga (d.v.s. med

grova, vida grenar åt alla håll) granar utspridda i området, både i öppna och mer slutna lägen. Växtsättet indikerar att de växt upp i ett öppet tillstånd. Gamla taggtrådar och gärdesgårdar finns bland annat vid Sjogerdala-gränsen och trots upphört bete de senaste decennierna så har ljus- och betesgynnade arter som stagg, knägräs, vispstarr och slättergubbe noterats på senare år. På flera ställen finns också små, fortfarande öppna gräsmarksytor kvar med kvarstående grova lövträd av körsbär, säl, asp, björk, ek och lönn samt buskar av hassel och häggmispel. Enligt gamla ekonomiska kartan från 1877 fanns även två torp inom området och tidigare aktivitet runt dem har bidragit till att påverka områdets karaktär. Spår efter torpen och aktiviteten runt dem syns i form av husgrunder, trädgårdsväxter, gamla aplar, odlingsterrasser och gräsmarksrester. I de östligaste våtmarkerna syns fortfarande spår av tidigare odling i form av gamla diken. Grova aspar och en artrik flora i gläntorna visar vart ängarna funnits.

Naturvärdena i Grimmestorp uppmärksammades 1989 av Skaraborgs naturskyddsförening. År 1995 påbörjade Länsstyrelsen bildandet av ett naturreservat för att skydda områdets naturvärden. Under reservatsbildningsprocessen, 1998, fattade regeringen beslut om att föreslå området till Natura 2000-nätverket. Tio år senare beslutades naturreservatet. Området är ett välbesökt utflyktsmål.

Vad kan påverka negativt

Risken för negativ påverkan på områdets naturtyper är låg. De flesta verksamheter som kan påverka naturtyperna negativt i området är reglerade i naturreservatets föreskrifter. Ytterligare föreskrifter bedöms inte vara nödvändigt. Brist på naturliga skogsbränder är generellt ett hot mot många taigabestånd. Många av taigans arter är beroende av de livsmiljöer som skapas i samband med bränder. Bristen på naturliga bränder kan förklaras av dagens aktiva brandbekämpning. Kvävenedfall och andra luftföroreningar är ett hot mot känsliga arter bland framförallt lavar, men även andra arter kan påverkas negativt och på sikt kan artsammansättningen förändras i naturtyperna.

Sett till faktorer utanför området påverkas Grimmestorpaån negativt av de vandringshinder som finns längre nedströms i Tidan, vilket förhindrar att exempelvis öring vandrar upp i Grimmestorpaån. Knappt en kilometer uppströms området ligger en gammal kvarndam, numera utan verksamhet. Dämnet regleras dock med sättnar beroende på tillrinningen till dammen. I dammen finns inplanerad fisk. Ovarsam reglering kan medföra negativ påverkan på vattendraget, men även angränsaden strandskogar. Vidare är vattendragets vattenkvalitet känslig för åtgärder i tillrinningsområdet t.ex. ökad tillförsel av näring från jord- och skogsbruk. Källor och källmiljöer intill Grimmestorpaån är också beroende av åtgärder utanför området som påverkar åns hydrologi och hydrokemi, men kanske främst känsliga för påverkan på grundvattenstatusen.

Se vidare beskrivning av "negativ påverkan" för respektive naturtyp.

Bevarandeåtgärder

Gällande regler

- Det krävs tillstånd för att bedriva verksamheter eller vidta åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka miljön i ett Natura 2000-område. Tillståndsplikt kan även omfatta verksamheter/åtgärder utanför området. Tillstånd krävs inte för verksamheter och åtgärder som direkt hänger samman med eller är nödvändiga för skötseln och förvaltningen av det berörda området (7 kap 28 a § miljöbalken).
- Det råder markavvattningsförbud i hela länet.
- Grimmestorpaån omfattas av strandskydd 100 meter.
- Beslut och skötselplan för naturreservatet Grimmestorp. Beslut 2008-05-09.
- Det krävs tillstånd för utsättning av fisk.

Skydd

Området blev skyddat som naturreservat 2008. Gränsen för naturreservatet och Natura 2000-området skiljer sig något åt. Länsstyrelsens ambition är att försöka få tillstånd en gränsändring när nästa uppdateringstillfälle ges. Målet är att Natura 2000-områdets gräns ska vara identisk med naturreservatets gräns.

Skötsel och åtgärder

- Skogen ska i första hand lämnas för fri utveckling. Eventuellt skulle naturvårdsbränning kunna ske i vissa delar. Vid spontant uppkomna bränder ska brandbekämpning i första hand inriktas på att förhindra spridning till skogar utanför området.
- Vattendraget är inte i behov av några åtgärder inom området. Åtgärder utanför området, som borttagande av vandringshinder samt förebyggande åtgärder i jord- och skogsbruket, kan dock förbättra vattendragets bevarandetillstånd.
- Eventuella diken i området med avvattnande effekt på naturtyperna bör läggas igen för att minska dess negativa påverkan på naturtypernas hydrologi.

Se vidare beskrivning av bevarandeåtgärder under respektive naturtyp.

Uppföljning av naturtyper och arter

Länsstyrelsen ansvarar för att uppföljning av bevarandemål genomförs. Uppföljningen ska ske enligt de manualer för skyddade områden som har tagits fram av Naturvårdsverket. Mätbara mål, så kallade målindikatorer, ska registreras i databasen SkötselDOS. Dessa målindikatorer följs sedan upp. Målsättningen är att kunna se om de bevarandemål som satts upp i bevarandeplaner och skötselplaner uppfylls, att skötseln fungerar och att Natura 2000-naturtyperna och arterna har gynnsamt tillstånd.

Naturtyper och arter enligt art- och habitatdirektivet samt fågeldirektivet:**3260 - Mindre vattendrag**

Areal: 2,3 ha. Arealen fastställd i regeringsbeslut

Beskrivning

Grimmestorpaån med dess biflöden är ett fint exempel på naturtypen "mindre vattendrag". Ån kommer från Hökensås högsta delar vid Baremosse och meandrar genom skogen i en dalgång från söder till norr. Sidodalgångar med små bäckar ansluter till ån. Grimmestorpaån är ett biflöde till Tidan som sedan mynnar i Vänern.

Grimmestorpaån har en medelbredd på knappt 10 meter och ett medeldjup på cirka 2 dm. Ån har ett medelhögt flöde och domineras av lugnflytande till svagt stömmande sträckor. Inslag av strömmande och forsade partier förekommer även. Bottensubstratet domineras av sten och block men det finns även sträckor med rik förekomst av sand och grus. Organiskt material i form av mer eller minder nedbrutna växtdelar är ett vanligt inslag på bottnarna. Detta kan bland annat förklaras av att vattendraget kantas av skogsmark med ett rikt inslag av lövträd, men kan även förklaras av lugnflytande sträckor som hindrar att organiskt materialet spolats bort. Strandskogen består bitvis av välutvecklad lövskog med gråal, björk och hägg. Enstaka inslag av lönn, ek och asp finns också. Vid ån häckar försärla och järpe förekommer i strandskogarna.

Den angränsande skogsmarken gör att ån till största del är beskuggad. Förekomsten av vattenlevande mossor och flytbladsvegetation är generellt sparsam. Död ved och träd med socklar förekommer i liten till måttlig utsträckning. Grimmestorpaån har mycket goda livsmiljöer för öring både vad gäller lekplatser, uppväxtområden och ståndplatser. Tyvärr finns dock vandringshinder längre nedströms i Tidan, vilka hindrar öring från Vänern att vandra upp till ån.

Inom området saknas fysisk påverkan på vattendraget. Sett till hela vattendraget (vattenförekomsten Lillån vid Härja) bedöms det enligt vattendirektivet ha en måttlig ekologisk status (statusklassningen 2013, VISS). Den måttliga klassningen beror till stor del på definitiva vandringshinder nedströms Tidan, vilka hindrar att öring vandra från Vänern upp till Grimmestorpaån. I de nedre delarna av vattendraget, nedströms området, har delar av den naturliga strandzonen försvunnit på grund av odling av marken. Därtill har vattendraget liksom majoriteten av övriga svenska vattendrag förhöjda halter av miljögifter, t.ex. flamskyddsmedel och kvicksilver. Knappt en kilometer uppströms området ligger en gammal kvarndam, numera utan verksamhet. Dämet regleras dock med sättar beroende på tillrinningen till dammen. I dammen finns inplanerad fisk.

Naturtypen "mindre vattendrag" beskrivs generellt som små till medelstora naturliga vattendrag eller delar av vattendrag i flacka landskap samt i skogs- och bergslandskap. Vattendragen har naturliga variationer av vattenståndet och skiftande vattendynamik, med lugna till forsande sträckor som skapar en variation av strandmiljöer och bottnar med förutsättningar för hög biologisk mångfald. Vattendragen har en vegetation med inslag av flytbladsväxter, undervattensväxter och/eller akvatiska mossor. Strömordningen är vanligtvis mindre än 4 och/eller en årsmedelvattenföring lägre än 20 m³/s. Vattendragen bör i huvuddelen av sin sträckning inte vara avsevärt påverkat av eutrofiering, försurning eller fysisk påverkan (kontinuitet, hydrologi, markanvändning i närmiljö). Utöver en naturlig vattendynamik är det viktigt med naturliga omgivningar för att upprätthålla naturtypens

livsmiljöer, vattenkvalitet och en naturlig näringsomsättning. Välbevarad grundvattenstatus är en viktig förutsättning för att naturtypen ska ha fortsatt höga bevarandevärden.

Exempel på typiska arter i naturtypen är asp, öring, stensimpa och flodpärlmussla. Exempel på karaktärsarter bland kärlväxter och mossor är sommarlånke, gräsnate, vattenmöja, näckmossa, bäckkryp-mossa och bäckradula.

Naturtypen är känslig för eutrofiering, försurning, förändringar i ansluten grundvattenförekomst, fysisk påverkan (bruten kontinuitet, störd hydrologi, markanvändning i närmiljön) samt minskning av populationer av karaktäristiska och typiska arter.

Bevarandemål

Arealen mindre vattendrag (3260) ska vara cirka 2,3 hektar. Vattendraget (Grimmestorpaån) ska ha ett naturligt varierande flöde och meandra genom området. Den hydrologiska regimen ska ha minst god status med avseende på kvalitetsfaktor hydrologisk regim i vattendraget. Vattendraget ska till stor del vara beskuggat (> 50 %) och kantas av ostörd skogsmark utan större ingrepp. Förekomsten av död ved och trädsocklar ska vara liten till måttlig.

Vattenkvaliteten ska vara god, varken försurat eller övergött och rester från bekämpningsmedel ska saknas. Detta motsvaras av att de kemiska kvalitetsfaktorerna för näringsämnen samt försurning lägst ska motsvara god status.

Mänskliga vandringshinder ska inte förekomma, fisk och andra vattenlevande organismer ska kunna röra sig fritt i vattendraget, vilket motsvaras av minst god status för kvalitetsfaktorn konnektivitet. Kvalitetsfaktorn för vattendragets morfologi ska ha hög status, vilket innebär att vattendragets bottenstruktur och strandzoner ska motsvara naturliga förhållanden med endast ha en begränsad påverkan från människan. Typiska och karaktäristiska arter för naturtypen ska ha en allmän förekomst. Både karaktäristiska vattenlevande mossor och flytbladsvegetationska ska förekomma. Främmande arter ska saknas både i vattnet och i strandzonen. Vattendraget ska erbjuda bra livsmiljöer i form av lekplatser, uppväxtområden och ståndplatser för öring.

Samtliga kvalitetsfaktorer, parametrar och statusklassificering i bevarandemålet utgår från Havs- och vattenmyndighetens föreskrifter (HVFMS 2013:19).

Negativ påverkan

Inom området finns ingen verksamhet eller åtgärd som påverkar vattendraget negativt. De flesta verksamheter/åtgärder som kan påverka naturtypen negativt inom området är reglerade i föreskrifterna till naturreservatet Grimmestorp.

Generellt kan nedan listade faktorer påverka naturtypen negativt:

-Reglering av vattenföringen*; småskalig utbyggnad-reglerade vattendragssträckor.

Reglering kan orsaka störd flödesdynamik,

fragmentering/vandringshinder, överdämning av våtmarks- och strandområden, torrläggning av vattendragssträckor och/eller ändrade näringsförhållanden. Dämmet uppstöms området är dels ett vandringshinder för fisk och andra vattenlevande organismer och dels kan problem uppkomma om vattenflödet stryps så att ån torkar ut eller på andra sätt skapar onaturliga vattenförhållanden. Vandringshinder nedströms Tidån hindrar vandring från Vätern upp till Grimmestorpaån.

-Kanaliserings, fördjupning och invallning för att förhindra översvämning. Detta leder till onaturliga vattenståndsvariationer med snabba flödestoppar, större risk för uttorkning, mer ensartade botten och strandmiljöer samt minskar förutsättningarna för arter som är beroende av naturlig flödesdynamik.

-Utsättning av främmande arter eller fiskstammar kan ändra konkurrensförhållanden, sprida

smitta och/eller orsaka genetisk kontaminering Uppströms området, i kvarndammen, finns inplanerad fisk av oklart ursprung vilket skulle kunna bli ett problem om den sprider sig i vattensystemet.

-Fiske som är ensidigt mot vissa arter eller som är för hårt i förhållande till vattendragets naturliga produktionsförmåga kan påverka konkurrensförhållanden och den naturliga artsammansättningen.

-Skogsbruk*; avverkning av strandnära skog ger ökad instrålning/temperatur, fysisk störning, minskad tillgång på död ved respektive nedfall av organiskt material. Markavvattning och skyddsdikning* ger ökad avrinning och risk för erosion och näringsläckage. Båda ingreppen kan orsaka grumling och igenslamning av botten samt förändrad hydrologi i strandmiljön.

-Körning med skogsmaskiner eller liknanduppströms vattendraget kan orsaka markskador, vilket kan leda till grumling och igenslamning av botten, näringsläckage samt förändrad hydrologi i strandmiljön.

-Infrastrukturanläggningar t.ex. vägar*; byggande, underhåll och trafik kan orsaka grumling och utsläpp av miljöfarliga ämnen i diken och vattendrag. Broar och vägtrummor kan utgöra vandringshinder och vara flaskhalsar vid höga flöden (med risk för utspolning av vägbankar mm).

-Vattenuttag* under lågflödesperioder innebär risk för uttorkning, förhöjda vattentemperaturer och syrgasbrist.

-Exploatering av strandområden* är inte förenligt med att upprätthålla naturliga strandmiljöer.

-Utsläpp av föroreningar från punktkälla* t.ex. avlopp, industri, täkt eller annan verksamhet.

-Kalkning av omgivande stränder och våtmarker* förändrar de fysiska och kemiska förutsättningarna för strandmiljöernas naturligt förekommande arter.

-Försämrade vattenkvalitet orsakad av antropogena, diffusa källor – försurning och miljögifter (inklusive metaller).

* Åtgärder som är markerade med en asterisk (*) regleras i naturreservatets föreskrifter, men gör hot om det sker utanför området

Bevarandeåtgärder

Utöver gällande föreskrifter i det befintliga naturreservatet bedöms ytterligare bevarandeåtgärder i området inte vara aktuella.

För att förbättra bevarandestatusen för Grimmetorpaån gäller generellt att:

-Arbeta för att få bort vandringshinder nedströms i Tidan. Antingen genom att riva bort vandringshinder eller genom att göra omlöp för fisk.

-Regleringen vid kvarndammen uppströms området bör ses över så att en så naturlig framrinning av ån som möjligt skapas. Utplanteringen av fisk bör följas upp för att försäkra att främmande fiskarter inte sprids i vattensystemet.

-Förebyggande och bevarande insatser i jordbrukslandskapet inom avrinningsområdet; anpassade skyddszoner på åkermark, anlagda våtmarr, miljöersättning för fånggröda, ekologisk odling, extensiv vallodling och vårplöjning samt stöd för att hålla betesmarker, strandbrinkar och mader öppna.

-Förebyggande och bevarande insatser i skogslandskapet inom avrinningsområdet. Att bevara naturliga kantzoner i form av ostörda våtmarker och orörda strandskogar.

Skogsstyrelsen bör vid behov meddela råd eller förelägganden vid skogsbruksåtgärder för att bl.a. säkra buffertzoner vid vattendraget samt undvika markskador som kan påverka hydrologin och vattenkvaliteten negativt och därmed förutsättningen för naturtypens karaktäristiska vegetation. Gröna skogsbruksplaner, skogscertifiering och frivilliga avsättningar kan också vara ändamålsenliga bevarandeåtgärder för skogsfastigheter uppströms och i anslutning till vattendraget.

Bevarandetillstånd

Sammantaget bedöms bevarandetillståndet för Grimmestorpaån inte vara gynnsamt. Vandringshinder utanför området behöver tas bort, alternativt byggas runt så att vandrande fisk såsom öring kan vandra upp i vattendraget. Vad gäller morfologin och den hydrologiska regimen inom området bedöms den vara god. Karaktäristiska akvatiska mossor och flytbladsvegetation förekommer i ån. Vad gäller förekomst av typiska arter är kunskap om dess förekomst bristfällig. Död ved och socklar förekommer i förhållandevis liten omfattning och bedöms på sikt kunna öka något.

7140 - Öppna mossar och kärr

Areal: 0,4 ha. Arealen fastställd i regeringsbeslut

Beskrivning

I området finns några få små öppna fattigkärr. Arealen öppna kärr var något större tidigare då området betades samt att delar av myrmarken intill de gamla torpen odlades. De öppna kärren bedöms nu ha en mycket liten ekologisk funktion för området. Idag består stora delar av de tidigare öppna kärren av sumpskogar, vilka bland annat fungerar som födosöksplats för fågel som exempelvis järpe. Delar av sumpskogarna är idag klassade som utvecklingsmark till lövsumpskog (naturtyp 9080) och har ett trädskikt som domineras av gråal, klibbal och/eller björk.

Då naturtypen "öppna mossar och kärr" bedöms ha en mycket liten ekologisk funktion i detta område listats den som "obetydlig förekomst" för området. Det är även troligt att de kvarvarade öppna våtmarkerna på sikt kommer att utvecklas till sumpskog. Naturtypen beskrivs därför inte ytterligare i bevarandeplanen utöver den generella beskrivningen av naturtypen nedan.

Naturtypen "öppna mossar och kärr" är mycket varierad och omfattar fattiga till intermediära, öppna eller glest trädbevuxna myrar (< 30 % krontäckning). Hit hör plana eller svagt välvda mossar och tillhörande laggkärr, nordlig mosse, plana och sluttande kärr samt torvbildande mader (sumpkärr). Gungflyn, mjukmattor med mossrik vegetation som flyter på vatten eller lös gytta ingår även. Naturtypen indelas i två undertyper; svagt välvda mossar samt kärr och gungflyn. Naturlig hydrologi och hydrokemi är viktigt för naturtypen, mindre äldre ingrepp som orsakat lokal störning kan ibland förekomma. Vegetationen ska spegla vad som är normalt för en hydrologiskt intakt myr. Vanligtvis utvecklas myrarna genom naturlig succession, men vissa kan vara präglade av långvarig hävd och bör om möjligt fortsätta slättas eller betas. Naturtypen är den vanligaste våtmarkstypen i Sverige.

Exempel på typiska arter för naturtypen är nålstarr, vitstarr, Jungfru Marie nycklar, silesårsarterna, kärrull, vattenklöver, myrlilja, vitag, tuvsäv, stor skedmossa (intermediära kärr), björnvitmossa, sotvitmossa, dragvitmossa m.fl.

Naturtypen är känslig för förändrad hydrologi och förändrad hydrokemi, ökad näringstillförsel, igenväxning och störning av myrens torvbildning samt fragmentering och minskade populationer av karakteristiska och typiska arter. Välbevarad grundvattenstatus är en viktig förutsättning för att naturtypen ska ha fortsatt höga bevarandevärden.

7160 - Källor och källkärr

Areal: 1,069 ha. Arealen ej fastställd i regeringsbeslut

Beskrivning

Flera källmiljöer samt några partier med järnockrautfällning är kända i området. Källmiljöerna hittas främst i sänkor och dalgångar ofta i anslutning till ån och dess biflöden i östra delen av området. Någon närmare inventering av källorna och källmiljöerna har inte genomförts. Antal och utbredning i området är därför okänd liksom förekomsten av typiska arter. På grund av detta finns ingen inrapporterad areal för området. Naturtypen behöver kartläggas och nya uppgifter om naturtypen rapporteras in. Avgränsningen av källkärr är ofta svår då avgränsningen mot omgivande naturtyp ofta är diffus, små källkärr (< 0,1 ha) avgränsas inte heller som egen naturtyp utan ingår i omgivande naturtyp. Om det visar sig att källmiljöerna i området inte uppfyller kriterierna för naturtypen ska naturtypen tas bort från bevarandeplanen vid nästa uppdateringstillfälle.

Naturtypen består av källor och fattiga-intermediära källkärr som påverkas av ständigt strömmande mineralrikt grundvatten. Små källbäckar kan förekomma. Naturtypens utbredning är vanligtvis liten och förekommer framför allt i den boreala regionen. Källmiljön och källbäckarna karakteriseras av jämn och låg vattentemperatur. En speciell flora är knuten till källor och källkärr, floran varierar med vattnets mineralsammansättning och krontäckningen i området. Krontäckningen kan variera mellan 0-100 %. Välbevarad grundvattenstatus är en viktig förutsättning för att naturtypen ska ha fortsatt höga bevarandevärden.

Exempel på typiska arter för naturtypen är bäckbrässa, gullpudra, källdunört, källarv, dunmossa, källgräsmossa, källpraktmossa och bandbryum.

Naturtypen är känslig för igenväxning, förändrad hydrologi som t.ex förändringar i anslutande grundvattenförekomster och förändrad hydrokemi, ökad näringstillförsel och störning av myrens torvbildning samt fragmentering och minskade populationer av karakteristiska och typiska arter.

Bevarandemål

Arealen källor och källkärr (7160) ska vara minst x ha. Naturtypen kan bestå av både öppna och mer diffust avgränsade källor och källkärr samt källpåverkade bäckstråk. Källorna och källkärren ligger inbäddade i taigan ofta i sänkor och i anslutning till Grimmestorpaån och dess biflöden. Hydrologin och hydrokemin ska vara intakt och präglas av en kontinuerlig tillförsel av strömmande källvatten. Större mänskliga ingrepp ska inte finnas. Källorna och källkärren ska ha en representativ källpåverkad flora och fauna. Typiska arter av både kärlväxter och mossor ska förekomma allmänt-rikligt.

OBS! Bevarandemålet behöver uppdateras efter att inventering av naturtypen har utförts.

Negativ påverkan

Hotet mot områdets källor och källkärr är förhållandevis är lågt. De flesta verksamheter som kan påverka naturtypen negativt är reglerade i naturreservatets föreskrifter. Källor och källkärr i närheten av Grimmestorpaån kan dock påverkas av åtgärder sker utanför området och påverkar vattendragets hydrologi och hydrokemi. Detsamma gäller även åtgärder sker utanför området men som påverkar grundvattenstatusen och därmed källflödet i området.

Följande faktorer är exempel på vad som generellt kan påverka naturtypen negativt:

-Ingrepp i form av dikning och andra markavvattnande åtgärder eller dämning kan påverka

habitatets hydrologi och hydrokemi på ett negativt sätt, vilket i sin tur kan ge konsekvenser på vegetation och torvbildning samt torvnedbrytning.* Även markavvattningsföretag och dämning i närliggande våtmarks- eller fastmarksmiljöer kan ge en negativ påverkan på habitatet.

- Skogsbruk, anläggning av skogsbilvägar och andra åtgärder som innebär att närliggande fastmark avverkas kan innebära att näringsämnen läcker ut i källmiljöerna samt att de hydrologiska förhållandena ändras på grund av exempelvis körskador.*
- Skogsbruk kan även innebära att källmiljöer i skogar där det funnits lång skoglig kontinuitet förlorar arter beroende av beskuggning.*
- Den mycket blöta källmiljön är extra känslig för sönderkörning av skogsmaskiner och liknande.*
- Öppna och hävdpåverkade kärr kan påverkas negativt av ett upphört eller för svagt bete, vilket kan leda till igenväxning och utarmning av den hävdgynnade floran.
- I hävdade kärr kan ett alltför intensivt bete med tillhörande tramp skada bottenskiktet.
- Spridning av gödning, kalk eller andra kemiska substanser i området eller i dess närhet kan orsaka förändringar i vegetationens artsammansättning.*
- Försurning, nedfall av kväve och andra luft- eller vattenspridda föroreningar kan ge negativa förändringar i vegetationens artsammansättning.
- I torvrika källmiljöer är torvbrytning ett hot.*

Åtgärder som är markerade med en asterix (*) regleras i naturreservatets föreskrifter.

Bevarandeåtgärder

Utöver gällande föreskrifter i det befintliga naturreservatet bedöms ytterligare bevarandeåtgärder i området inte vara aktuella. Kärr- och källmiljöerna bör kunna lämnas för fri utveckling. Eventuella diken bör tillåtas att växa igen för att på så sätt förbättra källmiljöernas hydrologiska förhållanden. Eventuellt kan avvattande diken läggas igen för att på så vis minska negativa påverkan.

Bevarandetillstånd

Naturtypens utbredning och status i området är osäker. Kompletterande inventering krävs för att fastställa bevarandetillståndet.

9010 - Taiga

Areal: 75,5 ha. Arealen fastställd i regeringsbeslut

Beskrivning

Huvuddelen av områdets har en lång skoglig kontinuitet och är klassad som taiga. Skogen ligger på gammal utmark till Herrgården Grimmestorp och betades kontinuerligt fram till 1950-talet. Skogsbruk har bedrivits i liten omfattning genom blädning och små hyggen.

Områdets kuperade terräng skapar förutsättningar för skogsbestånd av varierande karaktär. De södervända sluttningarna och åskränen domineras av tallskog. På nordsluttningar och i dalbottenarna är mossrika granbestånd mer vanliga. Därtill förekommer lövdominerade sumpskogar intill Grimmestorpan och i våtmarksområdet i östra delen av området.

Den tidigare långa kontinuiteten av bete har medfört att inslaget av betesgynnade växter som slåttergubbe, vårbrodd, smultron, gökärt, blåsuga och stagg är påtaglig. I tidigare öppna gläntor finns idag likåldriga bestånd uppkomna efter att betet upphört. Moss och förnaskiktet på de torrare markerna är förhållandevis grunt, vilket även det kan förklaras av tidigare tramp och bete.

Vid reservatets bildande i början av 2000 fördes en diskussion om huruvida delar av skogen skulle restaureras till skogsbete. Länsstyrelsen bedömde att insatserna för att återskapa skogsbete var mycket resurskrävande samt att skogen delvis hade, samt var på väg att utveckla ytterligare naturvärden kopplade till mer sluten skog. Enligt naturreservatets skötselplan har nu skogen lämnats för fri utveckling och de skogliga värdena blir allt mer påtagliga.

Gamla träd förekommer allmänt i områdets taiga bestånd, men riktigt gamla träd förekommer sparsamt. Beståndsåldern är i snitt 140 år. Förekomsten av död ved är fläckvis god, men kan på sikt i takt med beståndens åldrande, bli bättre. Exempel på typiska arter som förekommer är knärot, grönpyrola, ögonpyrola, linnea, tallört, mattlumner, ryl, lunglav, tjäder, järpe och spillkråka. Skogen är generellt mycket rik på svamp, 170 arter av såväl trädlevande som marklevande svampar har dokumenterats i området. Bland dem finns de rödlistade arterna granrotsspindling, kristallporing, lövängsspindling, rosenporing och tallrisk. Häckfågelfaunan är rik med såväl fåglar knutna till barr- och blandskogar men även arter knutna till lövrika bestånd. Utöver de typiska fågelarterna tjäder, järpe och spillkråka kan nämnas spillkråka, gärdsmyg, sparvuggla, stjärtmes, gröngöling, mindre flugsnappare och grönsångare.

I nordväst och i östra delen av området har det tidigare funnits två torp. Kring torpen odlades och betades marken mer intensivt. Dessa delar är idag bevuxna med spontant uppkommen barrblandskog med fläckvisa lövinslag. I vissa delar, främst i anslutning till Grimmestorpan och våtmarksområdet i öst finns lövrika sumpskogar. Dessa skogar är klassade som utvecklingsmark som på sikt kommer att utvecklas till taiga (9010) och lövsumpskog (9080).

Naturtypen ”taiga” förekommer på torr-blöt och näringsfattig-näringsrik mark i boreal-boreonemoral zon. Trädskiktet är normalt mellan 30-100% och består av gran, tall, björk, asp, rönn och säl. Inslag av andra trädslag kan finnas liksom även brandfält och stormfällningar. Skogen ska vara, eller i en relativt nära framtid kunna bli naturskog och den ska befinna sig i ett sent successionsstadium. Det ska finnas gamla träd och död ved och en kontinuitet för de aktuella trädslagen. Taigabestånd kan ha en viss mänsklig påverkan genom exempelvis plockhuggning, men de har aldrig omfattats av större kalavverkningar. De hyser ofta en rad hotade arter bland mossor, lavar, svampar och evertebrater (främst skalbaggar) som gynnas av lång skoglig kontinuitet, gamla träd, död ved eller brandfält och successionsstadier

efter brand.

Typiska arter för naturtypen är linnea, mattlumner, plattlumner, knärot, ögonpyrola, grönpyrola, tallört, vedrappmossa, blåmossa, platt tjädermossa, skogshakmossa, garnlav, kattfotslav, läderlappsav, sotlav, skinnlav, lunglav, kandelabersvamp, rosenticka, koralltaggsvamp, ullticka, talticka, rynkskinn m.fl.

En viktig förutsättning för taiga är att det finns en kontinuitet för träden på platsen, kontinuitet av död ved samt att det har skapats en naturlig åldersspridning och artsammansättning. Naturvärdena utvecklas i huvudsak genom naturlig dynamik, vilket omfattar störningar som t.ex. stormfällningar, insektsangrepp, översvämningar och brand. Kantzonerna har gott om solbelysta träd, både levande och döda, och arter knutna till en mer luckig skog kan här därför ha en naturlig chans att leva vidare.

Naturtypen är känslig för bruten kontinuitet i trädskiktet och åtgärder som motverkar eller hindrar naturlig åldersspridning och artsammansättning. Den är till stor del beroende av att naturlig dynamik pågår och att det finns stor förekomst av t.ex. död ved, gamla och grova träd. Välbevarad grundvattenstatus är en viktig förutsättning för att naturtypen ska ha fortsatt höga bevarandevärden. Bestånd i fuktiga miljöer är extra känsliga för störning av hydrologin. Tallskog är känslig för stor konkurrens av gran vilket kan uppstå på grund av t.ex. utebliven brand. Liknande skogar i närområdet är viktigt för arterna spridningsförmåga och naturtypen är därför också mycket känslig för fragmentering, exploateringsåtgärder samt en påtaglig minskning av populationerna av de typiska arterna. Lav-, moss- och svampfloran som utgör en viktig del av naturtypen och är känsliga för luftföroreningar.

Bevarandemål

Arealen taiga (9010) ska vara minst 75,5 hektar. Skogen ska formas av naturliga störningar och intern dynamik. Småskaliga naturliga processer, t.ex. åldrande, avdöende, omkullfallna träd och luckbildning liksom periodvisa omvälvande störningar, t.ex. svamp- och insektsangrepp, översvämning, stormfällning eller brand ska påverka skogens dynamik och struktur. Till följd av naturliga störningar kan eventuellt yngre successionsstadier förekomma under perioder.

Barrbestånd av gran och tall med inslag av inhemska lövträd som björk, al, asp och sälg ska dominera i skogen. Men det ska även finnas lövskogsbestånd, vilka ofta är av sumpskogskaraktär. Hydrologin och markens näringsstatus ska vara ostörd och naturlig. Spår från mänsklig påverkan ska vara liten eller saknas.

Trädskiktet ska vara olikåldrigt och flerskiktat. Det ska finnas följande strukturer/substrat: gamla träd (allmänt-rikligt); levande träd med döda träddeklar (tämigen allmänt); död ved i olika former såväl liggande som stående (måttlig-rikligt). För landet och naturtypen främmande och/eller invasiva trädarter, exempelvis contortatall och ädelgran, ska inte finnas i området. Typiska arter av kärlväxter, mossor, lavar, svampar och fåglar ska förekomma tämligen allmänt.

Negativ påverkan

Hotet mot områdets taiga är låg. De flesta verksamheter som kan påverka naturtypen negativt är reglerade i naturreservatets föreskrifter. Naturvärden knutna till betad skog kommer på sikt att försvinna då skogen får utvecklas fritt. Arter knutna till solbelysta träd och gläntor kommer att minska och arter knutna till mer sluten skog med förekomst av gamla träd och död ved kommer att öka. Graninslaget bedöms på sikt också öka i området.

Följande faktorer är exempel på vad som generellt kan påverka naturtypen negativt:

-Olika former av produktionsinriktat skogsbruk*, i eller i anslutning till naturtypen, kan

påverka naturtypen negativt. Det kan gälla alla typer av avverkningar, röjning och gallring (förutom sådana av naturvårdsinriktade syfte), transporter, markberedning, dikning och plantering. Körskadorna skulle t.ex. kunna medföra att hydrologin i skogsområdet påverkas negativt och en avverkning i eller intill ett skogsparti med arter anpassade till stabila fuktiga miljöer kan leda till att arterna torkas ut.

- Åtgärder som motverkar eller missgynnar grova och gamla träd eller träd samt leder till minskad mängd död ved.*

- Åtgärder som motverkar en naturlig, ostörd hydrologi i området.*

- Åtgärder som motverkar eller hindrar naturlig dynamik och störning.

- Särskilt i tallskog är brist på bränder ett hot för många brandberoende arter. Brist på bränder leder till minskad mängd nybränd ved och mark samt kan ge en tillväxt av humuslagret med efterföljande vegetationsförändringar.

- En ökad konkurrens av inväxande gran i tall- eller lövskog.

- Viltbete kan försvåra förnygring av såväl lövträd som tall.

- All form av exploatering som exempelvis uppförande av byggnad, mast, ledning, breddning av vägar m.m. som tar mark i anspråk och minskar naturtypens areal.*

- Att borra, schakta, gräva, spränga, utföra täktverksamhet, tippning, anordning av upplag m.m.*

- Inplantering av växt- eller djurarter.*

- Användning av kemiska eller biologiska bekämpningsmedel.*

- Kvävenedfall som kan skapa eutrofiering (gödning) och få negativa konsekvenser för särskilt lavar och leda till en ökad konkurrens av gran. Artsammansättningen kan också förändras i både fältskikt och bland epifyterna (främst mossor och lavar på träden)

- Luftföroreningar, från exempelvis bilavgaser och stoftpartiklar/damm från angränsande större vägar och grustäkter, skulle kunna få negativa effekter för särskilt lavar men kan även utarma andra känsliga arter som mossor och svampar. I och med detta områdes storlek är påverkan från luftföroreningar förmodligen inte särskilt stor här.

- Även vattenburna föroreningar kan påverka negativt i och med att vattendrag går genom området och skog kantar dem till stor del.

* Åtgärder som är markerade med en asterisk (*) regleras i naturreservatets föreskrifter.

Bevarandeåtgärder

Utöver gällande föreskrifter i det befintliga naturreservatet bedöms ytterligare bevarandeåtgärder i området inte vara aktuella.

Vid brist på naturliga bränder kan eventuellt naturvårdsbränningar ske. Detta kräver dock revidering av naturreservatets skötselplan. Vid spontant uppkomna bränder ska brandbekämpning i första hand inriktas på att förhindra spridning till skogar utanför området.

Eventuella diken bör tillåtas att växa igen för att på så sätt förbättra taigans hydrologiska förhållanden. Eventuellt kan avvattande diken läggas igen för att på så vis minska negativa påverkan.

Bevarandetillstånd

Bevarandetillståndet är icke gynnsamt. Skogen är i vissa delar något ung samt att mängden död ved generellt är för låg. Den låga förekomsten av död ved kan till viss del förklaras av att skogen rensades på vindfällena 1995, efter en kraftig storm. Dessförinnan har det beskrivits småskaligt skogsbruk i vissa delar. Sannolikt kommer förekomsten av typiska arter knutna till mer slutna skog, gamla träd och död ved att öka då bestånden blir äldre och mängden död ved ökar.

Dokumentation

ArtDatabanken SLU. Artportalen. www.artportalen.se. Uttag 2017-12.

ArtDatabanken. 2015. Rödlistade arter i Sverige 2015. ArtDatabanken SLU, Uppsala.

Andersson, L. 1990. Grimmestorpskogen – en försvunnen naturtyp. Skaraborgs natur 27.

Andersson, L., Bertilsson, A. & Johansson, K.-A. 1989. Grimmestorpskogen – bedömning och förslag till åtgärder. Stencil. Arbete gjort på uppdrag av Skaraborgs läns naturskyddsförening.

Lindgren, L.-G., Werner, N. & Elmqvist, P.-A. 1986. Några fågellokaler i Tidaholms kommun. Grus 12.

Lundgren, P. 1999. Tidaholm, Grimmestorpskogen. I artikeln: "Smultron-ställen" ss 107-110. Skaraborgsnatur, årgång 36. Skaraborgs läns naturskyddsförening.

Länsstyrelsen i Västra Götalands län. Hotade arter Tidaholms kommun. Pärm med registerblad, finns på länsstyrelsen i Mariestad.

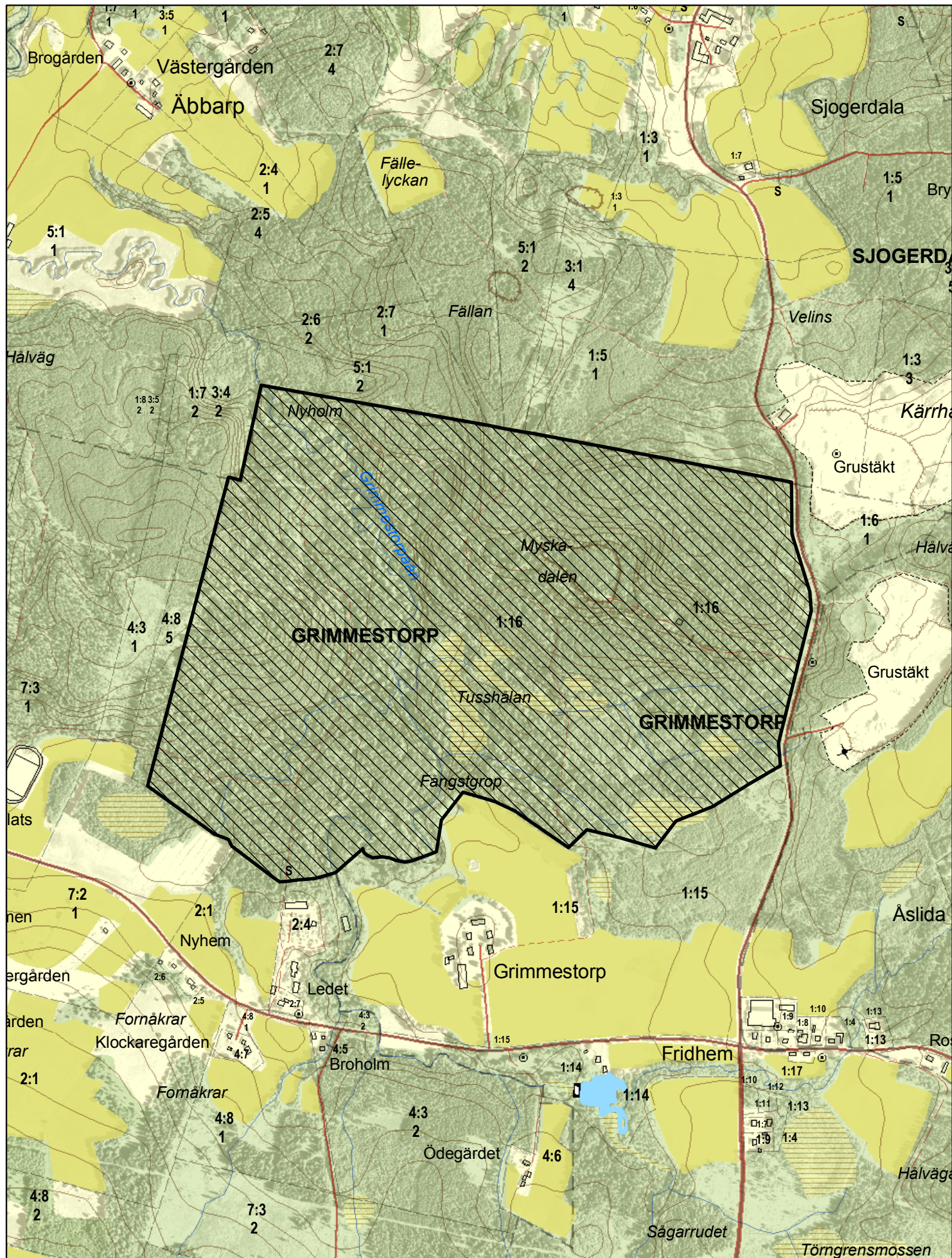
Länsstyrelsen Västra Götaland. 2008. Beslut och skötselplan för naturreservatet Grimmestorp. Beslut 2008-05-09.

Naturvårdsverket. Art- och naturtypsvisa vägledningar. www.naturvardsverket.se/Stod-i-miljoarbetet/Vagledningar/Natura-2000/. 2017-12.

VISS, Vatteninformationssystem Sverige. <http://viss.lansstyrelsen.se>. Uttag 2017-12.

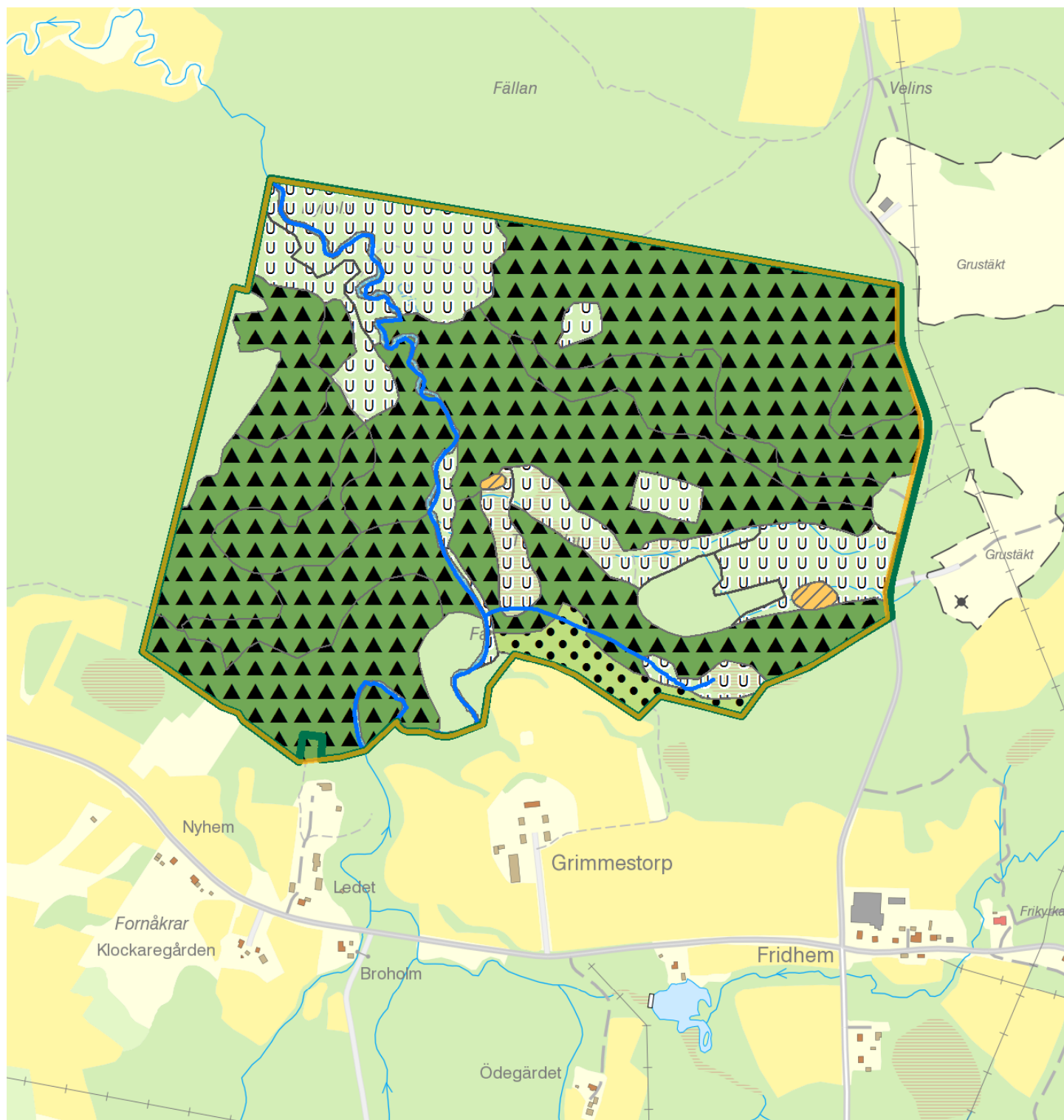
Bilagor

1. Natura 2000-områdets avgränsning
2. Naturtypskarta

0 125 250 500 Meters

Map scale 1:10 000. Original printed 2009-01-30. Copyright Lantmäteriet 2009, dnr 106-2004/188-O.

Natura 2000-naturtypskarta, Grimmestorp SE0540161 Tidaholms kommun

3260-Mindre vattendrag	7140 - Öppna mossar och kärr	Utvecklingsmark, icke Natura-naturtyp
3260 - Mindre vattendrag	9010 - Taiga	Natura 2000 Habitatdirektivet
	9070 - Trädklädd betesmark	Naturreservat

Gränsen för Natura 2000-området och naturreservatet skiljer sig något åt. Länsstyrelsens ambition är att på sikt få tillstånd att ändra Natura 2000-områdets gräns så att den sammanfaller med naturreservatet. Utvecklingsmarken bedöms på sikt kunna nå upp till kriterierna för att klassas som naturtyp.

Skala (i A4): 1:10 000